

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 10.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 16. МАРТА (28. ОЖУЈКА) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељно. Стоји: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; по год. 3; четврт год. н. 1. 50. н. 2а СРЕДЊУ год. н. 7; по г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. н. 2а. За све друге земље год. н. 8. по год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале земље се за год 5 новчана. Предлати и све наруџбе малу се администрација, а доноси уредништву на Цетиње.

СТАЊЕ У УГАРСКОЈ.

Министарска криза у Пошти трајаше дуго и прође врло много кијене. Угарски родољуби морало је то стање бити јаким теретом, а остало не свијету већ досадно. Јер се скоро већ не могло нико разабрати у силним нагађањима и комбинацијама о новој влади.

Највише се бавило око споразумљива странка, јер ако опозиција може и у кључном броју јавно бити, влада, ако хоће да остане, нужна је многобројна, многонаклоњива странка. У ову циљ сај је краљ дјествовао са свијем својиме умишлом. И залуду. Вође: Тиса, Гици и Шемеј не дадоше се збодити.

То је прикључило Славја, досадањег предједина министарства да даде незадовољство, коју је краљ и уважио.

Из оставке Славјине и из те околности, што изјави од бољих државника угарских није хтио, да ступи у његово министарство, изјави војна неповољна суд о стању Угарске. То је доказ да је Дескова странка себе преживља, а државници из другог кола, да се ни мало не удају, да је могуће на досадањем путу извести Угарску из њеног данашњег врло тужног положаја.

Обавеза је једино радикалног лијева, у приједлазе часовитој помоћи кривару, до сада се влада практиковало у Угарској, па и овога пута. Кад се није сјело учинити оно што се морало, учинило се оно, што се могло. Краљ је дао предједнику сабора бившем министру правде Битоу, да састави ново министарство и оно је већ скрпљено. И тако има сада Угарска ново министарство. Али и осет, што је најжалосније, стање остаје исто, старо. Ко би се и обрдовало томе, што је прекинуто једном пута неизвјесност, ожаљдање га ипак та извјесност, да с овом промјеном лица земља ништа побољшено није. Огорчено расположење духова, велико незадовољство народности, прво стање финансија остаће и по данас.

То су извори данашњег жалосног стања Угарске и њене велике опасности у будућности. Рјешање министарске кризе морало се гледати, да се то уклони, а напротив оно је још утврђено. Ми смо потпуно увјерени, да ново министарство не може бити дуга вијекна, а док устаре, да ништа добра не може пронаћи. И кад одступи, ако не остави Угарску у стању у којем се данас налази, извјесно ће га оставити у још горе.

Шта преостане иза тога? Можда још једно криварево министарство ради покушаја, а можда распуст сабора? Од првога само још више не може бити, а од другог? Рецимо да при новим изборима добије специјална већина. Опозиција хоће ризикују нагодбу. И данашња нагодба с Аустријом врло је неповољна Угарској, па ипак она се рушила. Хоће ли јој Аустрија више уступити? Мора се сумњати. А и кад би јој дала, Угарска и ако би била с те стране што кориснија, с друге стране баш због тога она би себи штете и опасности увећала. Унутрашње стање Угарске остало би исто, ако се неби још и погоршало, т. ј. ако је то већ више могуће, јер мађарски народ крива је непријатељ једнакости дјела и слобода мађарских народа. А то је у

њо Ахилова пета. Опозиција је већ данас, а још више да дође на владу, то него што и садашња влада странка мађарских народина у Угарској, — непријатељ. А од таквог положаја Угарска се не може надати ништа среће, миру, мирном развоју, напреду и унапређењу.

И овдје шта очекује Угарску? Чини нам се да није ни мало могуће, а да неби било ништа чудно, ако једнога дана чујемо из Беча о ускрснућу централизма. Бечки диктатори већ данас говоре, да централизација не може бити равнодушна према жалосном стању у Угарској и преваопшности, која кој грози. Аустрија је потребно, да се смири, уреди и ојача, а то јој неће бити могуће, догод три милиона Мађара изазивају на непрестану борбу толне милионе мађарских народа.

НАПОЛЕОН IV.

Свршена је светковина пунолетства сина Наполеона. Призвјеници његови, који су се спремили могу бити задовољни с успјехом. Значај тај демонстрација не одриче се ни с једне стране, Макиагеловој влади задала је она прилично страха и и по себи била је доста сјајна. Из Француске дошло је око пет хиљада оданика, међи бивши министри Наполеона, на челу им Руе и сви важнији чланови бонапартерске странке у скупштини.

Светковина је обављена по програму, који је састављен у напреду, послје службе узвезелхуртској прки, којој је присуствовао краљ Наполеон са царicom, поздравив овога којнда надовански, на што је царевни одговором оном бесједом:

Господице војводе! Моја господине! Скупштина се данас на овом мјесту, искористе се чувству вјерности према успјесном царској, на за то вам прије свега срдечно захваљујем. Јавна свијест очистила је ту успјеску од свих погрда, те знало какав је био цар. Ви, који сте дошли с разних крајева земље, сјавиоци сте његовијем врлинама. Његова влада била је непрестанно старање за опште благостање, посљедњи његов дан на француској земљи бијао дан смиротерорјења и јуништва. Што сте ви дошли овако, што сам добио толико адреса, све ми то докazuje, како је Француска заборинута за будућу своју судбину. Ред брани ми војводе мањестане, старога друга мога оца у слави и несрећи.

Његова честитост јаким нам је повјерено му добро чувати против свакој изјави. Но материјални ред није још обезбјеђен. Будућност је још тајна. С тога се и боје интереси, да се страсти не послуже стањем ствари. Одлазе чувство, што ми га је изјавио, и које неодољивом силам скли јавно изјавио на то, да се непосредно саслуша народ и да овај положи темељ посредној влади. Пабисит је снас и право. Једино он даје влади снагу и оствара земљи нову еру дуге сигурности. Он знати велику народну странку без побједника и побјеђених, која ће се узвистити над појединцима, да их међу собом појери. Хоће ли се Француска, буде ли у слободи имала извршити своје мисије, изјавити за сина Наполеона III.? То насмо пробудује у мени ваље оносно, него ли неповјерења у моју снагу. Цар ме је учинио, како суверена власт тити и остварила плећа и како се високу такву знању хоће прије свега вјера у своје силе и чувство дужности. Та ће ми вјера надокнађивати оно, чега ми још недостаје младост. Везан о своју најку најсвјетлијом и најзахвалнијом љубављу, настојаћу непрестанце да притичем ток година. Припадаје ли, кад дође томе хори, већи број гласова, другу коју владу

помозићу се са поштовањем одлучи народа. Изјавио ми име Наполеоново по осми пут из изборне урне, спреман сам преузети одговорност, коју ће ми наметнути глас народа. То је моје мисије; хвала вам, да сте кренули на овако далеки пут, да га чујете. Понесите са собом моју успјеску, помислите Француској моје мисије. дјетета. Само пој припада моја снага, мој живот. Бог је чувао и вратио јој величину величину“.

По свршетку бесједне захори се са свијез страна: „Живео Наполеон IV.“

Мора се признати, да је бесједа, коју је без сумње Руе написао, вјештачки удељена. Она изгледа врло скромна, влади царевни влада се пред народом, народ му је све, ништа неће без њега, како ли против воље његове. Особито је лукаво оно мјесто, гдје се хвали Макиахон. Изгледа, како да ће Макиахон првом годном приликом предати му Француску и да је он само за њега до годне прилике чува. За то би се могло вјеровати једној вјести, која каже, да је краљ јавно узнемирен због тога, јер она бесједа може породити сумњу, да је он у споразумљиву са царевни.

Ми смо у прошлом броју казали, шта насмисмо о стању Француске. Овом приликом додјемо још, да доиста Наполеон IV. може постати нијопаснији противник републике. Орлеанци су се скоро изиграли. А неодољивом и шаренило су се постојеће владе, неиставне итрге и борбе и свако гонење освједочених републиканца, никома неће ни толико у прилог, колико бонапартовцима. То је њих и данас већ јако подигао. Кад је Наполеон III. ермотио дао, осуше се на њега погрде свега свијета, Француска га проклињаше због своје несреће и „разбојништва“, које је починио за двадесет година свога владања над чашћу и савјесом народа. Небијаше Француза, који га није мрзео. А данас већ кољика промјена.

Како да је краљ царевни ту скоро рекао: „Чуваћу се као огња жива од насмисмо криваког државног преврата“. Но потраје ли данашње стање у Француској, он и неће морати поћи стопица свога оца, да дође до круне.

ХРВАТСКА И НОВА УГАРСКО-ХРВАТСКА НАГОДБА.

Аутебуршке „Алгеи. Цтг.“ доноси под овим насловом више чланака. Овај прии саопштавао и ми, а другом приликом можда ћемо коју о њему проговорити:

„То што се назива источним питањем обухвата широко поље, које на далеку прелазу границе Турске. Не може се по Јевропу најважније питање источно по цјелој свој значајности никад као што треба појмити, ако се оно само на турску област ограничи. Као што догађаји у централној Азији имају значаја управо због свезе са источним питањем тако исто и то још у невој мјери догађаји своју чуву важност догађаји на земљишту јевропског истока, што се граничи са Турском.“

Не само Турска, већ цео јевропски исток, земље на Дунају и Сави па до старог немачког остварка, свадну у велику област источног питања, и ми се оно посредно или непосредно дотиче.

Или с тога имају догађаји на истоку по Немачку велика интереса. „Немачком остварку“ за деи стоји данас уједињена Немачка, чије култура управо на јевропском истоку има да изврши свјетско-историјску мисију. За сад јој на „немачком остварку“ није нужно до крајних радова, да би се могла ширити; јер јеру немачко културе сама по себи се шири, и свјетско-историјска мисија Немачке баш у том и лежи: да

помоћу немачке културе опет задобије јеврејски
исток за јеврејску правдљивост.

У том обзиру знају нишње три области, које
немачко за медијум (средини) вршена немачке
културе служе, а једно су по источно питање
посредно или непосредно од велике важности. То
је: Војводина, Србија и Хрватска.

Код честих ових не може да се знају за-
даће, која Немачка има овде да изврши, преви-
ди. Али да се та задаћа може извршити, нужно
је да се сва одношаја по правом стању стари
знају и да се догађаји са највећом пажљивошћу
прате. По Немачку, како се налази чини, једна да
лика важнијег питања од питања источног и то у
оном дјелу, који се тиче земља на Дунаву и
Сави. Ове три области што их напоменуто за-
служују потпуно пажњу немачког коментара.
Хрватска је по на особ има важности, која се
тако рећи са оном, коју Србија има, подудара.

Ако се држи да Србија својим упаливањем
на Босну, Херцеговину и Црну Гору има при-
решавану источног питања велику улогу да игра,
у којој би њена задаћа била да српске земље
у Турској састави у једну српску државу, то би
Хрватска, ако Србија тој задаћи неби била дорасла,
у другом обзиру и помоћу других чинилаца мо-
гла да претвори улогу Србије. Чини нам се, да се
невидљиво, ако добар дио измишља неспријатељске
браће са новом угарско-хрватском нагодбом при-
писује оној политици Андришићеве, која је мет-
нула на око, да прије, а послеје помоћу Хрват-
ске рашири област Стеванову крупе с оне стране
Саве и Уне. Ово напоменути неби ништа
друго било, до остваривање оне аустријске по-
литике, која у анексији Босне види битан улог по
унапређењу Далмације и цијеле аустријске морске
обале.

И Хрватска је управо за ред тог свог по-
ложаја важна чинилац у цијелом источном пита-
њу. Не буде ли могуће, да се, пошто се Турска
распада, створе нове хришћанске државице, то
нема сумње, да ће Хрватска, кад се анекстују
области с оне стране Саве и Уне, заузети најважни-
ју улогу.

Предвиђајући ово обраћања је већ истерин-
хова политика, која да иначе беше конзервативна
и туркофилска, Хрватској велику пажњу. 1840
потегнути „Илиризи“ бјеше тако исто противу
Мађара упуздени, као што бјеше у свези са
пљачковима тузишких се источног питања. Ар Гај,
отац „Илиризма“ је очито из Беча у том свој
двоструком правцу подпомаган. Илиризам имаће
на Мађаре велико дјелство: он бјеше организовао
одинор Хрватске противу Мађара и њихових теж-
ња. С друге стране опет није проматрала своју
цјелу заједницу јужни Славена, коју је извршав
проповиједно. Обданине се поједини провинцијали
називају и надлежу се опште име „Илири“. Међу-
тим ово дјелство илиризма бјеше не потпуно.

Католици у Хрватској, Славонији, Далмацији и
Босни радо се захва „Илиризи“, али илиризам
не може да код Срба пробије. У Београду, али
и због других узрока, стече илиризам себи тако
исто јаке противнике, као у Пешти.

Већ је тада изашло на виђело, да је позва
Србије различан од позива Хрватске. Али пошто
илиризам не може да код Срба пробије, то мо-
раде опет на скоро да у заборава дође.

Хрвати се опет поврате своје народном и-
мену, и на скоро приви сав католици у Далмацији,
и Босни име „Хрват“ док и Срби источне вјере
остале код свог народног имена. И сада не
може да повуче линију између оних, што је срп-
ско и што је хрватско, ако се за вјеројавну не-
узме вјеројавносна разлика. Разлика у говору нема
никаква, само што Хрвати употребљају латиницу,
а Срби кирилицу. И по овим би се могли Хр-
вати и Срби кад се исторично развија оба та
племена на страну истине, сматрати за један народ,
као што то многи већ и учинише називајући се
Србо-Хрвати или Хрлато-Срби, или што се је-
зика тиче говорећи српско-хрватски или хрватско-
српски језик.

Али у пркос томе што су Срби и Хрвати
управо један народ, њих разлика вјеројавносна
између њих, особито код масе, прави јаку раз-
лику. Код интелигенције није вјеројавносна раз-
лика баш тако јака страна, као што су то по-
литичне тенденције и управо мјешава Хрватско
односно спајања јужно славенских племена на
јеврејском истоку, што ту разлику тако јако на-
глашавају.

Цијела историја Хрватске и хрватског народа
је испреплетена са судбом запада јеврејског, до-
к и историја Срба са сави истоку јеврејског
припада. Хрвати, који заједно са Србима у 7.
стољењу дођоше са сјевера у данашње крајеве,
обратно је Рима, и Србе Цариграду у хришћанство.
И ово управо произишло те Хрвати бјеху већма
пристачници западу јеврејском, тако да се исто-
рија Хрватске са историјом Мађарске и Аустрије
најдлажније, док и Срби, с почетка Цариграду
однаси доцније склопније српску државу, и по-
што их Османлије надмудраше, својом моћи де-
лимише турски јарам обидише, и у кнежевини
Србији основа положише будућу српску државу.
Овако придолази још то, да се у Босни, Херце-
говини, старој Србији и Црној Гори већма дво
насељено, да то што је православне вјере, сматра
за Србе, док и хрватски живља у Босни засту-
пају 150.000 становника римокатоличке вјере.

С друге стране опет не треба заборавити
на то, да су Хрвати према Србима у добити, што
имају наслона у Угарску и Аустрију, пошто ће
Аустро-Угарска, ако се кад проблема источног
питања буде рјешавала двојом Турске, саванко
Босну, Турско-Хрватску и један дио Херцегови-
не, анектовати, што може да буде у смислу хр-

ватско-угарског државног према помоћу етно-
генезе историјских потраживања Хрватске од-
носно Угарске. С тога и име Хрватска највећег
значаја по цијелу источну политику Аустро-
Угарске.

И овај значај Хрватске осјећају изродници
хрватски и најјерни су да отуда по положају
Хрватске према Аустро-Угарској велико се може
већу корист задовољу, као што с друге стране
у наслона у Аустро-Угарску према Србији има
да што се тиче анектована Босне пренагу задо-
бију. Али се чују гласови, који којују против та-
ке политике, која се на антагонизму противу Ср-
бије оснива. Прије свега би, ако се таква могућа
анексија Босне догоди, то већма по Аустро-
Угарску него ли по Хрватску од користи било, и
друго баш тим анектованом од стране Хрватске
неби се једноплеменици у Босни ослободили, већ
би само владу промјенили. Права неродна по-
листика већма он, треба шта више да нас на то, да
буде потпуног споразума са Србијом, и то тим
прије, што је у хрватско-славонској крајини срп-
ски елемент претекцији.

И ово је баш управо оно, што може да о-
сујети цијелу комбинацију аустријски и мађарски
политичара, што се тиче њихових планова са Хр-
ватском на име: да се оруже којим они жале да
пладају баш против њих поделе може. А војева
би крајина ту опасност још увећавала. Хрватска
има значаја не толико због свог провинцијала
већ баш због границе. — Није балатска, већ је
хрп-слад. крајина са незнатних 10 граничарских
цуконија, што се од далматинске границе пак
на до узима Саве распростраје, права војена кра-
јина. Ова крајина је управо и сачињавала сушти-
ну оне окупиране крајинске војске, која је слава
аустријског оружја толико славе допринијела. И
управо у овој граничарској земљи у Лици и Кр-
бини је становништво од истога тако српско, као
што га саво у Шумадији у Србији и у Брани
у Црној Гори има.

С тога је лако разјаснити, да је увјек, кад
се Хрватски упуштају у јаку акцију или је
хтјела да енергично опонује, наступало ново
братимљене између католика Хрвата и право-
славних Срба. Кад се 1848 бан Јелачић свреда-
ше да на Угарску удари, то није хтјео да до-
пусти ма да бјеше католик да га католици вла-
ника инталира, већ испрв се сави инталацију
од српског патријарха Рајачића. Наравно да је
онда, кад је патријарх Рајачић у сјајном право-
славном орнаму на славенској литургији католич-
ког бана на Марковом тргу инталирао, грани-
чарска војска била олушевљена и јурнула је у
том олушевљену у крајини брј противу Мађара.
Кад се 1867 Угарска са Аустријом изравнала и
помоћу добијеног надмоћја повратила Хрватској
да ће ју угвативати, и кад је на скоро из на-
роднака састављени сабор распуштен био, то је

ПОДИСТАК.

НОП АНДРОВИЋ
НОВИ ОБИЛИЊ.

Ириј вјест пантровска друге позлавно
осамнајестог вијеска.

III. Кип.

На ова су клица, на ова су раки.
Нер, нести.
(Врхунама.)

Једно вече у сунчаном заходу сједно је Ву-
кад . . . при језеру свадарском, иједна и зло-
мисава учело очи у водени ток. Преступи к
неску једна стари Арбанас, који га ушита рад ште
се дивао из Пантровића. — Убих брата Пантро-
вића, одговори Вук, не од јавке објести, по од
вистехе невоље, јер не бијаше појожа, па не
народна сад прогна у турску савоноскога.

— А како живиш? повриче Спичанин пажљиво.
— Кужаво и невољно! отповиједла Вук са
жалоснијем гласом; с пуне куће у свитање, сра-
мотно страдање.

А Спичанин са шапе: А што си јасно да
по турској земљи виси кољачи од драчи?

— То ијеска, надостани Вук, по минах да
не ме ратна помоћи.

А Спичанин прожоди један тобоћни па му
пожуко рече: Дароваћу ти најлепшу кућу, која
је у Скарду, ако прегнеш да убијеш пона Ан-
дровића, злотвора твога и мога, а узми зад жита
на пријед десетер рушна.

— Не минах се, човјече, с прогаником, не
српк Бога, ако га вјерујеш, рече скупљена Вук.
Ако ми ћеца и жру од глади, па сам с крај њих
побјегао да их не саузима где ми траже хљеба,
нећу ја, ни део Бог, узети нити врх причаснога
цобратина, ни поколебити се и хљеб што сам с
њим потрошио, и ако ми се је јутрос злотвором
преокренуо.

А Арбанас обрати: А ти код нећеш да попу
кљидиш а ти кљавузи паншиној војсци да прегати
и опали Пантровића.

— Прођа се, гршише, да те анатема! од-
говори Вук крстени се. Да би војоа испустити ду-
шу на коцу трпозове, него се назвати брацкијем
преданком.

— А што желиш ту проклету земљу, која
је је раскивала, надостани Арбанас.

А Вуку попану сузе и рече уздишући: Ни-
је она проклет, по честита и по што пута бла-
гословљена! Вољно би у мој гледишта на врх
Почина, на овој толиј стјени, него да ме Сула-
тан постави овђе невољом. Љубиш је ја као обје
очи у глави, као оно гледиште сина, као оба
брата од мајке. На ку са пано на чело из жате-
рине утробе, ту ми се расклопаше трепавице да
угледам свијет, ту сам најпрви чуо мила звук
народног језика, провело младост, врхоса оружје,
окупио се. На мој ми је гробље праједовско,
ту ти које племе од Косова клида. Кад промисли

да сам по тој у дјетинству чувао јагањце, и
пљандовао под неглином дубравља — гласдо зо-
ру гдје онако недро снање — кад ме је онај
зрак јутрија и нестерно обдолова, а појина она
хладна извори, кад ми нити пажу народне свет-
ковине, брацка дига и јуначки понос, понамо би
се да сам хљебом сит. А ти си дошао силан и
објесан да ме приједан и наредеш да продам
образ, једино добро које ми је престојало! Прођи
се, ја те кужим од неба до земље да ми не пр-
вире, да не изгнем до краја.

А Арбанас: А по код нећеш да пашу слу-
шати, а ти да ијеска сутра на овој земљи, гдје
са војини просјачити него ли боготати.

Вук се укљони у раздољу рекне: А ја ћу
се утопати у језеро и самоубицом назвати, али
брацком издајницом некад ми до вјеска.

С оне стопе пође Вук у једну шуму да
развиша у сажош што ће да ради од својега
живота: Дога, дјена плачу гледиш; отаџбине и
болећег није, а сутра треба селити или се не-
звати брацком издајницом!

Није имао под небом ништа осим једно не-
ле пушке са пасом у сређијењем нијетовица, ко-
ју је држио у постели под главом, како би га
утирала да сан не утерди, да га ко не удали без
замјене. Пође у једног трговца да је прода. —
Даво сам за куљани пред Котором четри дуката,
рече Вук трговцу, али невоља нема закона, дај
за ку што те душа боли, ево два дана да не-
сам окусно журиш испору! Лакови трговац

мало пред што ће се сабор разићи на неку закључено: да је хрватска и српска народност једна и иста, а да се народни језик иако изазнају хрватско-српски или српско-хрватски.

По овом је јасно, да код Хрвата и Срба из много узрока могу да се догоде диференције, али да их увјек, кад опасност наступи, нестане. Могуће је да би се ово догодило кад би и у Турској што наступило, и да би антагонизам између Србије и Хрватске нестало. Јако може да се понови код католичких Хрвата и православних Срба онај тина од 1848 при инсталирању бана Јелачића, што би наравно по кинте мађарске политичке непријатно било, који на сваки случај за све могуће евентуалитете с оне стране Саве и Уне надаху се, да са новом угарско-хрватском нагодбом задовоље вјерне савезнике против опржне Срба.

На такви пак слави ногама стоји већ 1. Јан. 1874 у живот ступиша хрватско-угарска нагодба, не осврћући се на предосторожност односно ствари с оне стране Саве и Уне, неће нам тешко бити да докажемо разним промјенама у којима се покушавала нагодба између Угарске и Хрватске.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

У француској народној скупштини спрема се овог бора. Четрдесет заступника монархиста подијели су предлог, да скупштина, на основу изабраних одбора, који истражује деловање владе за народну одбрану, изрекне следећи закључак: „Народна скупштина, увидају, да је г. Гамбети бишеши министру унутрашњих послова и рата, који је сам управљао војничким операцијама, доказало, да није хтио наоружати народну гарду у Бретани, изјављује, да је Гамбета жртвовао интересе одбране земље својим политичким основама“. Гамбета је у оно вријеме показао безпријерно самоповерљиво и љубав к отаџбини. То се зна; и ово је просто непријатељско опљачкање. Али ако скупштина уважи овај предлог биће бурних појава.

Њежицка народна скупштина не може да се споразуми о основи војног закона за сву Њежицу јер заступници краљевина и круковина неби хтели предати безусловно своју војску Пруској, особито не Баварској. За то јавља „Кришт“, да би могло доћи до распушта скупштине.

„Плез. Преса“ јавља, да је у Флоренци изишло други дво Лажаркорине књиге: „Идејно књиге свјетлости“. Ту се бави писца опширно о ратовању против Аустрије и тадашњем политичком положају. Чини се, да се Лажаркор одрекао сваке дискреције према Пруској, која га је недостојним начином напала, те је и краљу пруж

ском повратно велики крст црнога орла с дијамантима, за које се доказало да су били лажни.

Јаван смо да је у Шпанији сам Серао предузео заповједништво над свом војском. Он је обећао, да ће брао Каристе свадати, али још ништа није учинио изговарајући се са рђавим временом. Значајно, да је у Шпанији наједанпут искрела сузња, да ће Серао републику издати и слојести се са Дон Карлосом. Изнени су на јавност и услови, под којима ће се републикански диктатор покорити легитимном краљу.

Чује се, да је кнез Горчаков у једној депеши на стране владе разлико значај посјете цара аустријског у Петрограду и дао потпуна уверења против сваке суњве. Нарочито је веде руски канцелар француску владу увјерио, да Русија неће допустити да се мир наруши. Други рјечна, да неће допустити, да Пруска нападне Француску.

Д О Н И С И.

(У.) ПЕТРОГРАД, 28. Фебруара. — (Русија и Бугарско црквено питање с погледом на католицизам у Бугарској. — Србија и Русија. — Хрватски универзитет и проф. др Богачић и Јагаћ. — Различити.)

Како је бугарско црквено питање постало, и како је досад текло, то нам је свијем изјестно, а ето видимо, у књижом се оно подобрају и данас излази, т. ј. стоји на оном истом мјесту, на ком је и отпочео. Мудровање и алурија Грка, неваљалство грчкијех фанариота, к тому несрећно господарство турске државе, и мјешање сваког новог мјесеца, многог везара, а најпослије и о-брат руске политике и рада на истоку. Бугарско црквено питање мјесто да се на задовољство по потреби и правди бугарског народа ријешити, оно у нови заплет долази и тако изгледа, да ће озбиљнији рад задовити, и други замишљени изјављивања себи неће, јер Бугари виде, да с грчким мудровањем и фанариотским ауталством — из крај изаћи не могу, да Турска неће, нити може, да то питање на задовољство бугарског народа ријешити, јер јој прије, што се Бугари и Грци између себе своре, — а најпослије и Русија, нежеље се Грцима задржати, а онет нехоти пријетити да и Бугарима у томе питању успјеха не жели, посредује т. ј. посредовања је руска дипломатија, неби да Грке на лијев начин склонила, да се праведној жељи бугарског народа задовоља, а Бугаре је блатила, да нехренате, већ да полагано и жаркољубиво с Грцима поступају; а порта да ће то питање у њихову корист рјешити корати. Грци неће успорес новом патријарху Јоакиму другом, да Бугарима независност њихове цркве признају, а Бугари виде да се за њих

Русија веће да заузме, — треско друго сретати а то је да Рим за архивну главу цркве признају прелазећи у унију и католицизам, што је већ у Солуну и ошло Солуна, а исто и Једрени и на Дунаву отпочело. Русија и анјосека католическа пропаганда, а исто изнурена и изнемогла Француска, — уз вркос што се у сопственој правдани, јер су им нужни дани код куће наступили, тај појав у Бугарској једва чекају, и док Русија из политичких и других разлога, сваки озбиљнији рад у томе смислу избојата, свисао о католицизму у Бугарској све то већна корјена граби, и ако Русија што скорије проти срества неупотреби, то ће се она, тек кад се ствар сврши увјерити, да је славеству на ново ударац задан, који ће му нове ланце скопати.

Окрим нових политичких околности, што Русију уздржава, оној или оној странки у прилог дјествовати има још једна околност, која нашој бугарској браћи на штету долази, а то је, што руски посланик Игњатије, који је до сад у таквим појавима доста, које шта на своју руку у прилог савјанским племенима радио, из разлога, што оваје код двора и у министарству неспријатеља има, који му мјесто и положај поткопавају, и доиста, да цар Александар и највећини него-ву способност и држави већ до сад указано успјехе уважао неби, то би га Немци и други воје какви бирократији и аристократији оборили, јер га због његовог положаја, — лијепог имена, — а из страха, да књаз Горчаков не наседи, — ужасно мрзе, за то се Игњатије за сада устручава, и без поставења од владе ништа на своју руку не ради, нежеље да му се прибојара и прибојаци, да је већто радио, на што упућен није и т. д.

Било вако му драго, и необзирајући се на данашњи правац руске политике односно истога, слободно нам је пријетити, да поступају Русије у питању бугарске цркве никакво достојанство Русије неодогава, и времена доћи могу, да ће то баш Русији понајвећна штетити.

Наша руска браћа, добро ће учинити, да на појаве, што се данас на балканском полуострву догађају, — боље погнри, и већу им пажњу обрати, јер им послје жао бити може, а онда ће већ доцна бити.

О одношну Русије према Србији истичу се неке вјесте, да ја неделај томе особите пажњости, јер се доводе у свезу српски преговори с портом о жељезничкој свези. Зворнику, путогању кнеза Милана у Париград и т. д. Доушам и токе ће се свиди радонити, да је сад Србија боље с Руси-јом, по многог нам не може стајати до њенога за-узимања, кад би т. ј. тога било, за оне стари, јер мачи Зворник и др. маче су стари, у којима би се Србија само губила, а Турска једну сврху имала, да је задржава од озбиљног послат.

Професори на одеском универзитету др

пружи му дукат и рече круто: А гдје си ово украо?

А Вук: Немој се, човјече гвдешити ни тро-вати своју муку, није ова крадена по поштено купљена својом паром. Дај ми половицу од онога што сам за њу дао, да ти се не претвори зми-јом.

Акомац пружи још по дуката и пришта: Јо ли журжицом ¹⁾ или без откупа?

А Вук: Јест за неволу! — Па, привиши новца, поће у други дућан и купи два багана жита, један боба, три совуна хлеба твастог и два душјера од проциједена воска, сваки по по све, па се поврати кући и пришта оно гласно човјек. Кад било у јутру, рече Вук жени: Ја идем до једнога мјеста, да уждим ове душјере пред вномим богородичином, јер ми је оцу сутра судија дати ²⁾. Ако се не поврати до данашњег дасви вече, нећ ме жива не чекај, но се ти поврати су то дјеце на оно ваче у Паштровиће.

Жена остане кукајући, а Вук, пошто подуби најмлађе дјетете, које савко спаваше у повојима, узме струку и душјере, па пут за уми на о-сваћ пећеде. У срједу пред зору допрже на кућни праг Шепца... Омотан у струци легне колико је год дуг и широк пред врата, држећи у прикрет она два душјера.

Тај је дан била углађена скупштина на Дробином вјеску. Домаћица Шепчева подрани зором да спреми мужу брашнице у торби и да му оседа коња. Кад отвори кућна врата, види гдје човјек лежи прострт као млада. Дохвата руком

за ресе од струке и раскрије ју горњу страну. Упознаде синовога дрнџа. Затвори махом врата и потри да буди мужа. — Дикси се, ето ти сино-вом кровак лежи пред вратима, уби га сјека-ром као вепра. Шепцав скочи споседе, обује се, пришапе оружје, поће доље и отвори врата. И он открије човјека и упозна кривка. Дохвати га за руку, подигне у дубак и изведе на под. Кад би-ли на поду, викне Иван да принесе рачије и ско-кнџа. А она старељина и скуњена: Какве рачије синоволеу кроваку, је си ли се покљажно? али си нити под руком кривка, да му опростиш што ти је кућу исковао? Нечу већ с тобом јести хлеба, и ако сам кузница без рода! Почне из глава да тужи и побјеже некуд у село.

Шепцав принесе Вуку рачије и врџет хлеба, но Вук не шћене окусити ни залогаја.

Пошто се је добро разданило, рече Шепцав Вуку: уздаши на коња, а ја пред тобом на ноге да идемо на збор.

У сред поља дођу на Дробино пијесал, гдје је већ скупштина заједла. Кад народ угледа два кривка гдје заједно лду, свако се обесси и ажуди, јер се мислило да се Шепцав нећ никад умјерити. Вук сјаше с коња на приступи за Шеп-цеа скупштини. Рече Шепцав народу: Нашоа сам кривка јутрос гдје лежи на кућни праг. Дошао је да га убијем, распеа и у струци омотан, а ја га ево доведох к нама, да вам објавим како му опраћам синовоу главу, а примај га за кума.

Свак се диже на ноге и побаци каве с гла-ве, а вишну сто грла: Свијетло ти образ твој мудроме јунку.

Дође ред Вуку да проговори. Разгри стру-ку, положи она два душјера на тле, баци каву под пазу, на рече: Браћо! овакох се краљу брџком, па не ваш праги суд зајми у турско. Остао без кућа и без отачбине, узех штап и торбу да идем су осиро човједи у прошну. У највишој својој невољи, гладотини, босотини и голотини, посла паша човјека да ме нами и мити да убијем попа Рада, или да му калузији војсци да ми родбини опали, ако ли нећех једно од та два злв урадити, да идем да тражим глави мјесто. Шта да радим од својега живота? Кад не хоће да ме грох убије, ни куга омете, смислих на једну: идем рекох да ме убије Шепцав за онга сина, дајбуди ¹⁾ њу умјерити у поштењу, а оној сиротињи отворити пут да буду опет Паштровићи. Продах оружје, да их прераним док им чују ну-сти глас. Купих узгред ова два душјера да ме рече Шепцав да ме убио под оружјем, а да ми их ужеже над главом до ми тјежо убоја. Најве-рих се, Богу да је на славу, на човјека мило-стива. Сложи срце и опрости сина. Бојмо бих по сто пута да ме је убио сјекиром него ли да се умјерим с овим начиним, без целена и подмира, и да сам му роб задовољка. Али што њу, ја не могу лако је жени држе, но како је мџа вода.

1) Брџа.

(Наставак се.)

2) Врџа.

1) Гласна ошва срџа.

Воспаша и Јагић добила су из Хрватске позива, да на будућем хрватском универзитету кадедре за науку, и као што чујемо, одбили су обојица тај позив, а то из разлога, што ни се данашње стање ствари у Хрватској не дошља, и што све за неостојану и крвено држе.

Овако је још једнако знаа, а Павла закрпана. Рођени али наследио руског 26. св. обављае је свечано.

Цар Александар крвнује околу коња Марта мјесеца у Лондон.

Из ПЈЕВАЉА, 29. Фебруара. — У ријетко добијаво прилику да можемо наша послати по која допис из овога краја, а свучише то је скопично и са великом опасност; јер куку онемо чије би се писмо ухватило које је и иначе за Прву Гору, како ли за ваш лист, то је небу зна сауд најстрожије забрањен. Сада ћу да вам јавим омет данје ствари што су се недавно међу нама догодило, из којих се види како је међу нама сигурност и шта чини царски суд.

Потки Мујо Раповаћ, најгласовитији хришћански крвопија, о коме сам вам прије неће писмо, дође у шарину дан у сред чаршије у дућан тучевије (пушкар) Илије Лиђана, те га увати за један лавијев реверлар, који висеће о чинији, чији је. Илија му рече: тога и тога човека, који баш бјеше Србин. Мујо на то ни нет ни десет, но реверлар преко рамена пак из дућана. Једна Илија своји за њим те иза граи вичуцарски низаи, који оружани ради тобом јавне сигурности кроз чаршију шеташу. То му ништа не помагаше, јер низаи ни да главу обрне, а мој ти Мујо се реверларом оде сербца дола. — Једно два сахата далеко од чаршије. Шта ће на то јадан Илија, но одо на ућувет да се тужи шта му се догодило на сред цареве чаршије. Кадлија му одговори: „Ваше ја ти сад не могу ништа, Мујо је већ кући пошао“. Јадна Илија одговори: „Па за Бога није Маоте преко свијета, но пошам свијету по Мују, па кад да он дође, али да ни врне пушку, која није која но туба!“ То му ништа не помагаше, но га искитерисаше и одагнаше из ућувета.

Мало дана иза овог случаја, дође овај вољак чији је био реверлар у Илије по пушку. Илија му исприча шта се догодило. Овај ти са Илијом опет на суд пред истог кајмекана. Наш ти праведни кајмекан осуди овако: „Ти влаше, по царској кануни плати 1600 гроша овеке чија је пушка, а пушку тражи од онога ко ти је узео“.

Други случај десно се у мекани Средоја Чуза. Улагне у исту један Башчауш (подошцир) а како улагне заште да није раније, Средоје даде му раније и пошто се овај напало, пође да иде. Средоје заште да му је плати. Башчауш мјесто новца изади царску сабљу и потегне на Средоја, и срећом да је Средоје могао јоште жив на чаршију изићи, пожеже за помоћ, но башчауш што је год у крви нашао изразија, изиђе на чаршију изразија и прозоре од мекане, дохвати једну толугу, и стрпе јадног Средоја млатија. Овај полети ућувету, но башчауш све га је једног до ућувета толугом млатио. Кад Средоје онако испребијан пред ућувет дође, и своју давију исприча а честите судије још честитијег Султана, офераше га на поље, мектреше му ријечи на слушати. Ево шта се у нас сади дан догађа, и то од самих чиновника султановијех. Је ли оваког суда ије у бијели свијет? Није ли боље да сви једну гробницу нацунимо, него да нас без трага нестане?

У БЕЧУ, 4. Марта. — Овајех дана почели су се овеће важни догађаји разијати за којима ће не мале посљедице доћи, што се за сад не могу тачно одредјелати ни предвидети. Вјерски закони, о којима се низ већ много мјесеци говори, дошли су на дневни ред у рајхсрат и прије је предлог: о измјенским правилима одношајних католичке цркве стављен на претресање још 21. пр. м. п. дебата, генерална, пак специјална, трајала је до 2. Марта. Ако је до сада опозиција, као што јој праведно прашка „Политика“ приговара, пропустила много згоде а да не падање на дањашу владајућу странку, то јој се овај пут не може приговорити јер је ова овом приликом прикупља све своје силе и ударила на садање министарство и његову странку. По хом скројном мислу ово није био најбољи час да опозиција отпочне борбу а ако јој није углед потајно ни-

је јој ни већше сјаја стевао. Сви напори опозиције ишли су на то да се уздрже закони који су већ код свију просвјешћених народа заборављени, да се не истргне власт из руку поповитине или боље језуитизма које је доста ја учинило а не може наћи љубави код никаквих поде просвјешћена народа. Оружје којима су овај пут попови изашли да бране своју моћ изгубило је већ давно своју чаробну силу, нити се више ајерује да мора свијет пропасти ако поповитина с њим неуправља. За потарду овога могу и то навести да су словенски заступници — ујек приликом своје народности и за узајамност славјанску — гласовали за ове законе. — Овајех се не јасни хвалити културост садањег министарства јер је познато да оно није ове законе из ујерене нити с племенитом најмјером предложено него за свелоу и то да учврсти — као што је рекао заступник Петрино — одношаје између себе и уставојерне странке, која су се од скоро јако били поректели. — За православну цркву ови закони немију важности јер она остаје на чему је. Ако нестане моћи језуита у цркви млатија али остају језуити у растржаној цркви, ако се православље нева бојати савошоло непријатељског пале, не тако непријатељског министарства — а пријер је одијељење свјетске длавитине од карловачке патријаршије. — Данас је други предлог вјерских закона на дневном реду и ако што буде важна небу пропустити а да не јавим. Међутим овђе су се скупили сви поглавници дискупни аустријски да се договор шта ће рјешити и да настоје усјети код цара да вјерске законе не потарди. И из Рима чуо се глас. Павла је послао на све епископе француску о овом питању у којој се каже и то како је он обратио се писмено на И. В. и како се узла у побожност и вјеру свога по Христу сина Фрању Јосифа да он неће дозволити да се у његовом широком царству црква боци у непоштовеномство и да се католички житељи његове државе најбоље невоља подложе. Видићемо шта ће бити.

Одлашће словенско јачко друштво „Словенија на Дунају“ држало је неки дан сједницу у почетак својих заступника и ту је био позван и длавитински заступник А. Р. Монти. У лијевој дворани сакупља се била ова красна кита заступника и омидаше ће су за народнијесна, које је јешти хор пјевао, следован говора, родољубне здравље једна длаша од друге како од стране другата и заступника тако и од преставника осталијех дружина јачије. Није потреба спомињати да су се здравље такде срца свакога слушајтеља јер су од срца ишли и да су рјечи о узајамности и братству Југославена највеће одушевљење побудила. Весело је морало играти срце словенским заступницима видећи да у омидашним имају достојне насљеднике у борби за народност и права своја! — Ту је било и од скоро основано друштво длавитинских јача „Јединство“. Знаи да се ваш лист чита по свијем крајевима Далмације за то ћу у напријед просити у њему мјеста за допис о овом друштву, које може од користи бити разнику и напредку народном.

ЦЕТИЊЕ, 16. Марта. — Сенатори, војвода г. Петар Филипов Вујковић и сардар г. Јоје Пилетић, дали су 12. о. м. оставке на своје звање. Вег. Св. кнез Никола узвијо је исте и обојицу ставио у стање покоја, војводу Петра са цијелом платом, а сардара Јоја са платом, која му припада по годинама службе. И. Св. кнез обојици је изразио том приликом своје задовољство и захвалност на њиховој ревностној и дуготрпеној служби, и ујерно их о валазашкој својој наклоности. Г. војвода Петар Филипов стоји већ 42 године у државној служби, а пуне 23 године одрађавао је дужности члана државнога сената. И г. Јоје Пилетић служио је само као сенатор 19 година. Као државни чиновници сваког прилика, и као јуноци, у многојем бојевику, одликовани, обојица се броје међу наше најзаслужније људе. Као таквијева честитамо, што су доживи, да могу данас послуже многојех труда и услуга узаканијех отаџбини, уживати мир и опште уважење.

— Чет наша браћа у Далмацији изгубише једнога од прилих својих синова. Илија грог Јанковић, потомак гласовитога и у народнијем пјесмањем прослављенога Стојана Јанковића, преминуо је 2. о. м. у Трсту, одакле су пренесени његови сиртни остаци у Задр и сахрањени уз највеће

сучешће нашега народа. Са његовом сирти прекинула се лоза Јанковића; он је био потомак те славно фамилије. Наша пак браћа у Далмацији изгубили су у њему једнога од највјернијих бораца за народну ствар. Јака му црна земља!

Н О В О С Т И.

УГАРСКА. — Посље дугијех договора и преговора изађе за руком саставити ново министарство. У новом је министарству Бито председник, Гици министар финансија, Бартаи трговине, Сапари унутарни послова, Веишкан краљевског двора, Зичи комуникације, Трефорт богочасти и наставе, Паулер правде, Сенде земаљске обраде и Пејачевић за хрватске послове.

ЊЕМАЧКА. — Народна скупштина у Берлину одбацила је предлог војничке комисије, по коме број војске у мирно вријеме ила изијети 384,000.

Бисмарк се мало оспоравио од потоње бодести.

ИНГЛЕШКА. — Парламент је отворен обичном престолном сједном. Кралица није отворила присутна била као што је до данас то обичај био кад нови кабинет да владу ступи. Који се баве разним комбинацијама, узмију тај појас као непријатан за Дизрејелову владу.

4. о. м. прогласио се свечано у Кизелхурсту краљица Наполеонина за пунољетна. Између доста народа из Француске, који тој свечаности бјеше присутан, дошао је чувени наполеонски присталица Руге.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Народна просвјета у Италији). Ђенерал Торре прогласио је ових дана извјештај о најновијем стању новина у краљевини италијанској, које ивишито неприказује повољну слику о народној просјети у Италији. Новичко се разред од г. 1852. Тјм се је приликом нешло ивишито младећа, који не знају ни читати ни писати; и у сјеверним покрајинама пије просвјета много јача. У самој Флоренци 42 постока не знају ни читати ни писати, а у еворентинском котару ниш у читаву и писмању длапаче 52-74 постока не вјештих. Исто тако у Милану 34-14, а и у самој Павији 31-51 постока. У старом свеучилишном граду Павији знало је од 1429 позваја само 279, дакле по прилици 20 постока писати. Међу осталим градовима млатичке покрајине показала је Верона најбољи постокак са 41-54; Млетци пак ивију 55-61, а Ровиго 66-49 постока који не знају ни читати ни писати. У Писки, Модени, Парми и Сијени био је односни постокак 51-53, 53-31, 55-39 и 64-62. само се каже, да је парадна просвјета у јужним крајевима италијанске државе много слабија; тако се виђело, да је у Напуљу било 68-55, у Терра ди Бари 71-86, у Тера ди Јаворо 72-91, у Молису 74-98, у Палерму 75-06, у Трапанију 80-09, у Сарагузу нахом 81-94 постока читаву и писмању не вјештих. У овђе даље нијева се постокак између 40 и 80, а ако већ кушко пучанство показује такове бројеве, онда се може помислити, како би ужасни били резултати, кад би се статистика овђе народне просвјете у Италији изијела на виђело. Рјечитије свиједоче за потребу, да се уведо обавезна настава, да не потреба.

(Из италијанске аристократије). Прије неколико мјесеци уирије у Лондону седлар, те остави својој ћери ишетак од више шилијуна фунти интерлига. Но у оворци бијаше установљено, да она ила удати се за седлара, ивице да се сав ишетак ниш скренути на добротворне сврхе. То зачује син војводе Халифакса, почне се младог баштињаци удварати, она му се обећа, а он ступи у науку у неком седлару у Вестеоду. Прије неких двадесет дана представи се потомак крижара и старих витезова друштву лондонских седлара и положи испит, добије диплому седларског мајстора, која му отвори пут к италијанској покојнога седлара и прибави ружу његове богате баштињаци.